

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Wijzingen aan het spin-off financieringsinstrument (SOFI)

1. INLEIDING

Op 17 juni 2011 besliste de Vlaamse regering om een nieuw financieringsmechanisme, genaamd "SOFI" op te richten. SOFI staat voor Spin Off Financieringsinstrument en werd opgericht met een initiële investeringsenveloppe van 10 miljoen euro. SOFI beoogt het versneld naar de markt brengen van resultaten uit onderzoek en ontwikkeling en dit in de vorm van spin-offs afkomstig van de 4 strategische onderzoekscentra (SOC) VIB, IMEC, VITO en iMinds. In 2013 werd SOFI uitgebreid om ook de financiering van spin-offs uit de 5 Vlaamse Universitaire Associaties, KULeuven, UGent, VUB, UAntwerpen en UHasselt mogelijk te maken (SOFI 2). De Vlaamse regering besliste om opnieuw 10 miljoen euro hiervoor vrij te maken. Begin 2014 werd het oorspronkelijke budget van 10 miljoen euro voor spin-offs van de 4 onderzoekscentra uitgebreid met 10 miljoen euro, om het investeringsritme te kunnen blijven volgen en ook om voldoende ruimte te voorzien voor eventuele opvolgfinancieringen. In totaal heeft de Vlaamse regering 30 miljoen euro goedgekeurd voor investeringen in spin-offs vanuit SOFI (20 mio euro) en SOFI 2 (10 mio euro).

SOFI-financiering maakt gebruik van 2 instrumenten: (i) de incubatielening, die opgezet is om projecten die zich nog in de schoot van de SOC of de Universitaire Associatie bevinden, verder te laten incuberen om zich optimaal voor te bereiden op een effectieve opstart als zelfstandige onderneming en (ii) de spin-off financiering die de vorm aanneemt van kapitaal of quasi-kapitaal en die voorafgaand aan of uiterlijk gelijktijdig met de investering door een risicokapitaalinvesteerder dient te gebeuren.

Tot op heden werd in totaal voor 7,9 miljoen euro effectief geïnvesteerd in 27 spin-offs afkomstig van de SOC's. Het betreft 17 incubatieleningen van 50.000 euro en 16 spin-off financieringen. SOFI 2 (Universitaire Associaties) heeft tot op heden een bedrag van 2,5 miljoen euro geïnvesteerd in 6 spin-offs van de Universitaire Associaties, waarvan 2 incubatieleningen en 4 spin-off financieringen.

SOFI bestaat ondertussen meer dan 4 jaar. Deze nota omvat een evaluatie van de werking van dit financieringsinstrument en voorstellen tot bijsturing met het oog op een verdere professionalisering van de werking. Hierna wordt een overzicht gegeven van de investeringen in spin-offs en wordt een toelichting gegeven over de huidige werking en investeringsstrategie. Ten slotte worden aandachtspunten weergegeven die tot uiting kwamen bij de huidige manier van werken en wordt een voorstel van bijsturing ter verdere professionalisering voor het instrument gegeven.

2. STAND VAN ZAKEN

2.1. Overzicht van de toegekende investeringen aan spin-offs van de onderzoekscentra (SOC's)

Tot op heden werden 17 incubatieleningen van elk 50.000 euro toegekend en uitbetaald voor een totaal bedrag van 850.000 euro. Daarvan werden ondertussen 5 dossiers geconverteerd en omgezet in aandelenkapitaal. Voor 5 dossiers werd de incubatielening nadien ook gevolgd door een spin-off financiering vanuit SOFI. Van de 17 incubatieleningen werd 1 lening definitief afgeboekt omwille van een faillissement. De incubatieleningen werden allemaal, uitgezonderd voor 1 dossier van IMEC, gebruikt voor de oprichting van spin-offs vanuit het onderzoekscentrum van iMinds (sinds 1 oktober 2016 gefusioneerd met IMEC). Dit is niet ongewoon omdat bedrijven in de ICT-sector met een bescheiden startbedrag toch iets kunnen realiseren. imec begeleidt en ondersteunt vernieuwende en hoogtechnologische ICT-bedrijven.

Daarnaast werden 16 spin-off financieringen toegezegd, waarvan 7 miljoen euro effectief werd geïnvesteerd. Ongeveer de helft daarvan werd toegezegd onder de vorm van kapitaal, de andere helft onder de vorm van achtergestelde converteerbare leningen en 2 dossiers kregen een investering zowel in het aandelenkapitaal als onder de vorm van een achtergestelde lening. Van de 16 ondernemingen ging 1 bedrijf in falen en werden 2 bedrijven overgenomen. 4 spin-offs werden opgericht vanuit het onderzoekcentrum van VIB, 3 vanuit IMEC, 1 vanuit VITO en de rest vanuit iMinds (nu imec). Voor de spin-off financieringen zien we dat vooral kapitaalintensieve sectoren zoals de levenswetenschappen en technologische sector beroep doen op spin-off financiering vanuit SOFI.

2.2. Overzicht van de toegekende investeringen aan spin-offs van de Universitaire Associaties

Tot op heden werden twee incubatieleningen toegekend en uitbetaald voor een totaal bedrag van 100.000 euro. Voor deze dossiers, werd de incubatielening nog niet gevolgd door een spin-off financiering. De 2 incubatieleningen zijn afkomstig van spin-offs van UGent en KUL. Daarvan is 1 dossier al gestart met het betalen van intresten.

Daarnaast werden 4 spin-off financieringen toegezegd voor een totaal bedrag van 2,5 miljoen euro, wat ook effectief werd geïnvesteerd. 3 daarvan werden toegezegd onder de vorm van kapitaal, de vierde onder een gemengde vorm van zowel kapitaal als een achtergestelde converteerbare lening.

3. HUIDIGE WERKING EN INVESTERINGSPROCES

3.1. Juridisch kader en werking

SOFI heeft geen rechtspersoonlijkheid en is ook niet opgezet als een investeringsfonds. SOFI werkt rechtstreeks met middelen van het Vlaams Gewest, waarvan PMV het fiduciair beheer waarneemt op vraag van het Vlaams Gewest. De middelen worden hiertoe gestort in het rollend fonds van PMV. Dit betekent dat het Vlaams Gewest rechtstreeks participaties aanhoudt in doelondernemingen of rechtstreeks als leninggever optreedt.

PMV is belast met het fiduciair beheer van SOFI. Dat wil zeggen dat PMV in transacties waarbij spin-off financiering wordt verleend, optreedt in naam van en voor rekening van het Vlaams Gewest. Dit houdt in dat PMV voor elke individuele transactie een specifieke volmacht dient aan te vragen aan de minister innovatie, die de Vlaamse Regering vertegenwoordigt. Daarnaast coördineert PMV ook de werking van SOFI: PMV organiseert de investeringscomité's en managementcomités waar de

(des)investeringsbeslissingen worden genomen, PMV stelt investeringsmanagers ter beschikking om deel uit te maken van de managementcomités, PMV verleent juridische ondersteuning bij het voltrekken van alle vennootschapsrechtelijke transacties, PMV zorgt voor tijdige betaling van de toegekende middelen en volgt de terugbetaling van leningen op. Daarnaast verzorgt PMV ook het administratief beheer van SOFI.

3.2. Investeringsproces

Bij het investeringsproces dient een onderscheid gemaakt te worden tussen de toekenning van een incubatielening en van spin-off financiering.

Het managementcomité beslist over de toekenning van incubatieleningen en is per dossier variabel samengesteld. Dit comité bestaat uit 1 medewerker van de SOC's of Universitaire Associaties, 1 medewerker van PMV en eventueel 1 medewerker van LRM (in de dossiers waarvoor een aanwijsbare band bestaat of gecreëerd wordt met de provincie Limburg). Beslissingen worden geacht in consensus genomen te worden. Een incubatielening kan maximum 50.000 euro bedragen en wordt verstrekt onder de vorm van een achtergestelde converteerbare lening.

Het investeringscomité neemt beslissingen over de toekenning van spin-off financieringen en bestaat uit een voorzitter, medewerker van PMV en 1 lid van elke SOC of Universitaire Associatie. Er is een waarnemersrecht voor het kabinet economie en innovatie en voor het kabinet financiën, alsook voor LRM indien er over dossiers beslist wordt die een Limburg-link hebben. Beslissingen in het investeringscomité worden geldig genomen indien 3 van de 4 leden van de SOC's of 4 van de 5 leden van de Universitaire Associaties voor stemmen. Een spin-off financiering kan ten hoogste 1 miljoen euro bedragen per spin-off over een periode van 12 maanden. Het maximale investeringsbedrag voor eventuele vervolginvesteringen bedraagt eveneens 1 miljoen euro per spin-off.

3.3. Investeringsstrategie

SOFI is expliciet bedoeld om het proces te versnellen waarbij de kennis die in de SOC's en de Universitaire Associaties wordt opgebouwd vertaald wordt in economische activiteit door het oprichten van spin-off ondernemingen. SOFI is een instrument dat probeert een marktfalen (tekort aan investeerders die bereid zijn te investeren in zeer vroege fase) te remediëren. SOFI kan hiertoe op 2 manieren opereren:

- het kan als eerste investeerder een nieuw spin-off project financieren om het uit de startblokken te laten schieten en dan vervolgens de markt laten spelen om te zien of het verder opgepikt wordt. Deze strategie beoogt zoveel mogelijk nieuwe ondernemingen het licht te laten zien en gaat ervan uit dat de besten zullen overleven. Uiteraard moet men in dit geval rekening houden met een bijzonder hoge graad van uitval van ondernemingen die het niet zullen halen. Deze strategie is dan ook vooral geschikt in minder kapitaalintensieve sectoren, zoals de ICT-sector, waar met een bescheiden startbedrag toch iets kan gerealiseerd worden.
- het kan de drempel verlagen voor andere investeerders door te co-investeren. Vooral andere zaigeldfondsen kunnen over de brug gehaald worden om te investeren in een nieuw spin-off project indien een deel van het totale financieringsbedrag door SOFI wordt voorzien en zo hun eigen risico wat vermindert. Op deze manier creëert SOFI een hefboom voor een nieuwe spin-off onderneming om ook andere financieringskanalen aan te spreken.

Zowel PMV als LRM hebben een co-investeringsrecht in investeringen in spin-offs om zo een opportuniteit te benutten om te investeren in beloftevolle ontwikkelingen die ontstaan vanuit de SOC's of Associaties.

3.4. Investeringsfilosofie

De hefboomwerking als eerste investeerder en het faciliteren van kapitaal voor de valorisatie van onderzoek zijn de basisdoelstellingen van de SOFI middelen. Er wordt hierbij gestreefd naar een marktconform rendement, maar rendement is in tegenstelling tot klassieke durfkapitaalverstrekkers niet het enige doorslaggevend element voor SOFI investeringen. De valorisatie van Vlaams onderzoek, het versterken van het Vlaams ecosysteem in kennis intensieve sectoren en het creëren van duurzame tewerkstelling in Vlaanderen zullen ook in de toekomst determinerende factoren zijn voor het aanwenden van SOFI middelen.

4. EVALUATIE WERKING EN VERDERE PROFESSIONALISERING

4.1. Evaluatie

SOFI beantwoordt duidelijk aan een nood in de markt en is een succesvol instrument dat zijn doel bereikt. Door de SOFI-middelen kunnen nieuwe spin-off initiatieven gerealiseerd worden, die anders niet of nauwelijks aan financiering zouden geraken. Tevens blijkt dat de SOFI-middelen een hefboom kunnen zijn voor andere investeerders.

Het belangrijkste pijnpunt in de huidige werking is het gebrek aan juridisch kader voor investeringen met SOFI-middelen: SOFI is niet opgezet als een investeringsfonds, maar werkt rechtstreeks met middelen van het Vlaams Gewest. Daardoor is het Vlaams Gewest rechtstreeks aandeelhouder van SOFI-portefeuille ondernemingen en treedt het Vlaams Gewest rechtstreeks als leninggever op bij incubatielingen.

Deze situatie is niet efficiënt werkbaar in de praktijk, omdat voor elke individuele transactie en erna telkens voor elke jaarvergadering, etc. een specifieke volmacht dient aangevraagd te worden aan de minister van innovatie. Deze werkwijze werkt vertragend in het beslissingsproces en de uitwerking van beslissingen zoals uitbetalingen, conversies en vervolginvesteringen. In een start-up (spin-off) moet men dikwijls snel kunnen schakelen om een aantal opportuniteiten niet aan zich te laten voorbijgaan. Het is vooral deze problematiek die we met onderstaand voorstel tot aanpassing willen ondervangen.

Een ander aandachtspunt is ook de jaarlijkse vergoeding die PMV ontvangt van het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie om het fiduciair beheer van SOFI waar te nemen. Deze vergoeding zorgt zoals de andere fiduciair beheer posten voor een ESR kost voor de Vlaamse begroting. Het bedrag van deze vergoeding bedraagt momenteel 95.307 euro, wat echter niet overeenstemt met de werkelijke kost voor PMV. Vooral de juridische review van transactiedocumenten, alsook de opvolging van de investeringsdossiers wegen daarbij zwaar door. Deze kost kan door PMV niet worden gecompenseerd, aangezien potentiële meerwaarden die door SOFI zouden worden gerealiseerd niet ten goede komen aan PMV, in tegenstelling tot bij andere investeringsfondsen die vanop PMV-balans worden beheerd en de werkingskosten gedekt worden binnen het resultaat.

Een laatste aandachtspunt tenslotte betreft de effectieve technologie-overdracht tussen de SOC of de Universitaire Associatie en de spin-off onderneming. Het kan immers niet de bedoeling zijn dat ondernemers een link creëren met een SOC of Universitaire Associatie louter om in aanmerking te kunnen komen voor SOFI-financiering.

4.2. Voorstel van bijsturing ter verdere professionalisering

Investeren in spin-offs is niet enkel zeer risicovol omdat de slaagkansen van een starter nu eenmaal gering zijn, maar het is ook een erg arbeidsintensief proces, omdat de jonge bedrijven nauwgezet moeten worden begeleid. PMV heeft ervaring met investeringen in de prille “seed & early stage” ontwikkelingsfase van (start-up) bedrijven vanuit het Vlaams Innovatiefonds (Vinnof). Vinnof werd in 2005 opgericht met als doelstelling om te kunnen investeren in jonge, innovatieve ondernemingen die zich in vroege fase van ontwikkeling bevinden. PMV heeft over de jaren heen een investeringsteam samengebracht met expertise in zowel de technologie- als de levenswetenschappen sector en met een bijzondere affiniteit met jonge, innovatieve ondernemingen. PMV heeft met Vinnof geïnvesteerd in spin-offs van SOC's en Universitaire Associaties waar ondertussen een aantal succesvolle exits zijn uit voortgekomen (vb. Caliopa, Okapi Sciences, Layerwise, Cartagena en Q-Biologicals). Met Vinnof toont PMV aan dat ook vroege fase investeringen, ondanks een falingspercentage van ongeveer 30%, toch succesvol kunnen zijn en dat de succesvolle exits de verliezen uit de gefaalde projecten kunnen compenseren, tenminste op niveau van het kapitaal van het fonds.

Het voorstel is om de werking van SOFI aan te passen zodat het kan opereren als een echt zaaigeldfonds. Om SOFI optimaal te integreren met de bestaande werking bij PMV, stellen we voor om de SOFI-middelen voorzien voor spin-off financiering en de bestaande SOFI-participaties (exclusief de 17 incubatieleningen verstrekt aan Imec, zie ook onder 4.3) in te brengen op de PMV-balans en ze te laten beheren op dezelfde manier als Vinnof. Zo kunnen de middelen worden beheerd binnen een bestaand juridisch kader, waarbij de middelen weliswaar ‘geormerkt’ blijven om ingezet te worden voor spin-offs van SOC's en Universitaire Associaties. De investeringsbeslissingen zullen genomen worden door de bestaande sector-investeringscomité's van PMV. Deze investeringscomités zullen hierbij de investeringsfilosofie die aan SOFI ten grondslag ligt en zoals uiteengezet in deze nota ook in de toekomst bestendigen. Het inbrengen van de middelen op de PMV-balans is ook de beste methode om PMV te responsabiliseren om de middelen optimaal in te zetten, aangezien SOFI-investeringen zo een zichtbare bijdrage zullen leveren aan het resultaat van PMV.

4.3. Hervorming Incubatieleningen

Voor wat betreft het verstrekken van incubatieleningen stellen we een andere manier van werken voor. In de eerste plaats stellen we uit de SOFI praktijk vast dat dit type van pre-seed financiering zo goed als uitsluitend in de ICT-sector wordt aangewend (alle 17 incubatieleningen van SOCS zijn dossiers van het huidige imec). Het lijkt dan ook logisch om deze vorm van beperkte pre-seed financiering daartoe te beperken. We willen tevens afstappen van de vorm van de incubatielening en deze vervangen door een volwaardige kapitaalparticipatie voor een vooraf bepaald aandeelhouderspercentage in de startende onderneming. Tenslotte is het belangrijk om in dit voorlooptraject naar meer substantiële financiering van een start-up, een goede omkadering en begeleiding te voorzien voor dergelijke prille starters, zodat de levensvatbaarheid van deze ondernemingen kan gemaximaliseerd worden.

Het voorstel is daarom om 1,5 mln € vanuit de SOFI 1-middelen te alloceren aan een pre-seed fondsinitiatief, genomen door imec: het imec.istart fund. Dit pre-seed fonds zal zich specifiek focussen op kleine kapitaalparticipaties in startende ICT ondernemingen en zal voor een meerderheid uit private middelen bestaan. De voorziene fondsgrootte voorziet minstens 3 mln € investeringsmiddelen per jaar voor de periode 2017-2021. Een onafhankelijk investeringscomité, bestaande uit ondernemers en experts uit de sector, zal beslissen over de toekenning van de middelen op basis van de kwaliteit van het voorgelegde projectvoorstel. Het fonds zal een beroep kunnen doen op begeleiding vanuit imec voor de startende ondernemingen, in de vorm van het imec.iStart business incubatieprogramma, een activiteit waarvoor imec internationaal erkend wordt. Startende ondernemingen hoeven geen link te hebben met imec technologie om in aanmerking te komen voor een investering vanuit het fonds maar

er wordt in de globale beoordeling onder meer gekeken naar het potentieel om de business case te versterken met imec technologie.

De bestaande incubatielingen verstrekt aan de SOC's (in concreto dus 17 dossiers van het huidige imec) zullen overgedragen worden aan IMEC vzw (of een van de door haar gecontroleerde dochtervennootschappen). De huidige portfolio van imec.istart bedrijven die niet via SOFI gefinancierd zijn, wordt eveneens niet mee in het nieuwe pre-seed fondsinitiatief van IMEC ingebracht en blijft in beheer van IMEC (of een van de door haar gecontroleerde dochtervennootschappen), waardoor deze historische projecten op dezelfde manier opgevolgd zullen kunnen worden. IMEC zal deze historische portfolio beheren in overleg met en met rapportering naar de minister van Innovatie.

5. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL TOT BESLISSING OP DE BEGROTING VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

De Vlaamse regering heeft voor SOFI I, bestemd voor spin-offs van de SOCS, een commitment voorzien van 20 miljoen euro. Voor SOFI II, bestemd voor spin-offs van de universitaire associaties is een bedrag van 10 miljoen euro voorzien. 10 miljoen euro van de totaliteit van deze voorziene middelen zijn gestort op rekening courant bij PMV. De budgettaire weerslag van dit voorstel houdt in dat de bestaande SOFI participaties (exclusief de incubatielingen aan SOCS) ingebracht worden op de balans van PMV via een kapitaalverhoging in natura. Het resterend saldo aan commitments, minus 1,5 miljoen euro afkomstig uit de resterende SOFI I middelen bestemd voor het imec.istart pre-seed fonds, wordt ingebracht via een reguliere kapitaalverhoging. Hierbij is 25% te volstorten op het moment van inbreng en de rest volgens concrete noden in functie van de evolutie in het aantal dossiers en de cashbehoefte van de PMV groep in zijn geheel. Alvorens deze kapitaalsverhoging kan gebeuren dient er eerst een verrekening te gebeuren van de door PMV gemaakte kosten voor participaties en beheer. Na deze afrekening bedraagt het resterende bedrag van de kapitaalverhoging in PMV 17.483.441,68 miljoen euro.

Het gunstig advies van de Inspectie van Financiën werd verleend op 30 november 2016.

Het begrotingsakkoord werd verleend op 20 december 2016.

6. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL TOT BESLISSING OP DE LOKALE BESTUREN

Geen.

7. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL VAN BESLISSING OP HET PERSONEELSKADER EN DE PERSONEELSBUDGETTEN

Geen.

8. KWALITEIT VAN REGELGEVING

Het betreft de aanpassing van een bestaand kapitaalinstrument, daarom dient er geen RIA te worden opgemaakt.

9. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

1° haar goedkeuring te hechten aan:

- de in deze nota omschreven voorstellen van aanpassing aan de werking van SOFI
- het inbrengen van de bestaande SOFI participaties, exclusief de incubatieleningen aan de SOC's, in PMV Nv bij wijze van een kapitaalverhoging in natura;
- het inbrengen van de resterende SOFI middelen, minus 1,5 miljoen euro SOFI I middelen, in PMV Nv door middel van een reguliere kapitaalverhoging ten belope van 17.483.441,68 miljoen euro;
- de investering van 1,5 miljoen euro SOFI 1-middelen in imec.istart Fund NV, het pre-seed fonds dat opgezet wordt in het kader van de imec.iStart werking
- het overdragen van de bestaande incubatieleningen verstrekt aan de SOC's aan imec Vzw of een door haar gecontroleerde dochtervennootschap

2° de Vlaamse minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport te machtigen alle nodige handelingen te stellen voor het uitvoeren van deze beslissing inclusief het beheer en de opvolging van de participatie in het Imec.istart Fund.

Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport

Philippe Muyters

Bijlagen:

- het gunstig advies van de Inspectie van Financiën
- het begrotingsakkoord